

Eliška Zaepernicková: K užívání a formě presekvenčí v českých rozhovorech - POSUDEK BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Eliška Zaepernicková si zvolila za téma své bakalářské práce problematiku, která nebyla dosud v České republice systematicky zpracována - užívání a formu presekvenčí v českých rozhovorech. Je to problematika, která se už tradičně probírá v konverzační analýze (KA), v jejímž rámci sám koncept presekvenče byl zformulován. V lingvistice problematiku presekvenčí etabloval S. Levinson ve své zakladatelské práci *Pragmatics* (1983), který v ní problematiku presekvenčí vztáhl k problémům teorie mluvních aktů (později v personifikované podobě Schegloff versus Searle), a proto je namístě, že autorka ve své práci sleduje také tuto linii uvažování. Presekvenče bývají zmiňovány také v souvislosti s problematikou zdvořilosti (viz rovněž Levinson), a tak je logické, že autorka propojuje své postřehy i s touto problematikou.

Jeden z hlavních metodických postupů autorky se vyznačuje snahou ukázat, v jaké míře jsou poznatky získané na anglojazyčných datech aplikovatelné na data česká. Tento v zásadě komparativní přístup je doplňován tvořivou orientací na strukturně-funkční propojení presekvenčí s některými zásadními aspekty komunikace (v duchu Jakobsonova vymezení funkcí jazyka) - autorka se ptá (formuluje hypotézu), zda vyšší či nižší míra přítomnosti fatické funkce v rozhovoru souvisí s vyšší či nižší mírou užívání presekvenčí. Třetím význačným metodickým postupem je autorčina snaha systematizovat jevy, které se označují jako „presekvenče“, ukázat, co všechno je pojmem presekvenče pokryto, a snad se i dobrat toho, „co to jsou presekvenče“. Obecně lze říci, že autorka si počíná v zásadě přesvědčivě, zejména pokud jde o přístup první a druhý (systematizace presekvenčí je zřejmě problematičtější i v případě anglojazyčných dat i studií).

Pro posouzení kvality předložené bakalářské práce stojí za zmínku nepochybně i to, že autorka z problematiky své práce publikovala v tomto roce obsáhlý článek v recenzovaném časopise *Češtinář* (roč. 24, s. 3-28).

Celkově je třeba konstatovat, že předložená bakalářská práce je napsána velmi důkladně. Autorka prostudovala v zásadě veškerou dostupnou literaturu domácí i zahraniční, provedla rozsáhlý empirický výzkum ve dvou odlišných sociálních prostředích, získala mnoho původních dat a ta prezentuje v práci tak, že jsou použitelná i pro další analýzu (viz zejm. obsahlou Přílohu II, s. 83-105).

Výhrady k některým autorčiným výkladům či formulacím či terminologickým návrhům lze v takto ambiciózně koncipované práci samozřejmě najít vždy. Některé z nich uvedu níže, přičemž chci zdůraznit, že mě k tomu vede hlavně přesvědčení, že autorka se bude touto problematikou nadále zabývat.

Koncept „preferenční organizace“ vystihuje jevy strukturní, nikoli psychické, takže těžko jsou přijatelné formulace jako „pro zákazníka je [něco] preferovanější“ (s. 36).

Ojediněle se vyskytnou nevhodné formulace, jako „užívání presekvenčí souvisí ... s teorií mluvních aktů a teorií zdvořilosti“ (s. 76, lépe např.: vysvětluje, resp. zčásti vysvětluje teorie mluvních aktů, resp. užíváním presekvenčí se zabývá).

Terminologické záležitosti (ale zčásti i pojmové). Za problematické považuji překládání anglického „summons“ jako „předvolání“, i když chápu, co k této volbě autorku vede. Myslím, že by bylo lepší vyjít z toho, že funkcí „summons“ je upoutání pozornosti. A to by snad mohlo sloužit jako adekvátní termín (v úvahu připadá i kratší a hovorovější „upoutávka“). Takto by se zdůraznila i analogie telefonních hovorů a studovaných nákupních rozhovorů (viz s. 35).

Naopak za nosnou inovaci považuji autorčin neologismus „vhodnostní předpoklady“. Nejsem přesvědčen o potřebě rozlišování vyprávěcích a oznamovacích presekvenčí. A k tomu ještě přistupuje pojmový i terminologický problém s „předmluvní presekvenčí“ (?).

Nejsem přesvědčen o vhodnosti termínu „sekvence pre-pre“ (snad „úvody k úvodům“?) i o jejím vymezení.

Uvítal bych, kdyby autorka u obhajoby obhájila zavedení pojmu-termínu „zúčtovací presekvence“. Testují tyto presekvence nějaké vhodnostní předpoklady nutné k provedení vlastní akce?

Nakonec úplně banální postřeh – je zbytečné, že autorka „zvědečťuje“ svůj odborný jazyk užíváním archaické předložky „dle“ (namísto běžného „podle“).

Závěrem: Posuzovaná bakalářská práce je kvalitním příspěvkem k české konverzační analýze. Obsahuje řadu původních postřehů. Přes některé nedostatky splňuje nepochybně náležitosti bakalářských prací a jako celek se zdá být dokonce přínosná pro další rozvoj oboru. Z těchto důvodů ji vřele doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení výborně, nebo velmi dobře.

V Praze 11.6.2014

Doc. Jiří Nekvapil, CSc.

Ústav obecné lingvistiky, FF UK